

Szoboszlai Katalin–Patyán László: Esettanulmány a szociális munkában

Bevezetés

Esettanulmányokat olvasva jövünk rá, hogy milyen jó módszer van a kezünkben a szociális munka, az emberi történetek, a szociális problémák és kezelésük megismertetésére. Az esettanulmányok rámutatnak a szociális munkában pusztán elméleti modellekkel nehezen kifejezhető helyzetekre, segítenek megérteni azokat a jelenségeket, amelyek a szakemberek munkáját meghatározzák.

Az esettanulmánynak lényeges szerepe van a szociális munkára készülő diákok és a gyakorlatban dolgozó szociális munkások szakmai fejlődésében. Az esettanulmány nem pusztán dokumentáció, hanem az elméleti tudások gyakorlati alkalmazásának megjelenítése egy strukturált, elemzésre és reflexióra alkalmas írásműben.

Jelen írásunkkal közel szeretnénk hozni az esettanulmányt azzal a szándékkal, hogy a szociális munkások több esetet publikáljanak a jövőben. Az esettanulmány kiváló műfaj az eset újbóli átgondolására és elemzésére, beleértve azt is, hogy közben az esettanulmány készítője tükröt tart önmaga és mások számára, nem felejtve, hogy a tapasztalatok megosztása önmagunk és mások fejlődését szolgálja. Írásunkban a módszer alkalmazásának egyes kérdéseire igyekszünk felhívni a figyelmet.

Rendszer vagy séma?

Készítünk-e esettanulmányokat? A szakmában dolgozók általában igennel felelnek erre a kérdésre, hiszen megköveteli a szolgáltatás adminisztrációs rendszere a folyamat dokumentálását. Ezek az esetdokumentációk azonban magukon hordozzák a szolgáltatószervezet elvárásait, prioritásait, néhol túlrészleteznek, néhol sematizálnak. Egyszerűbben megközelítve a kérdést, az eset elemzése a szervezet szűrőjén át értelmeződik, s ez befolyásolhatja a segítő problémaértelmezését is. Kevés esettanulmány jelenik meg például a nem „megfelelő” problémával érkezett kliensekről, akiket jó esetben továbbküldenek valamely másik rendszer felé. Az intézményi sémák gyakran segíthetik elfedni az egyes – a szociális munka komplex látásmódja szerint lényeges – jelenségeket.

Az esettanulmány

Az esettanulmány célja annak bemutatása, hogyan lehetséges az elméleti tudásokat integrálni a gyakorlatban. A szociális munkás az eset és a hozzákapcsolódó szociális munka leírásával egyformán visszacsatol az elméletnek és a gyakorlatnak. A szociális munkában alkalmazott etika, tudások, készségek befolyásolják a beavatkozásokat és a kimeneteket. Az eredmények rámutatnak a felhasznált elméletek és gyakorlatok – ideérve a módszerek, a jogszabályok, az eljárások – használhatóságára az esetben.

Az esettanulmány olyan írásmű, amely az esetből, az egyediből elindulva alkalmassá válik jelenségek, folyamatok és működések még jobb megismerésére és megértésére. Alap megközelítésként az esettanulmányt használhatósága alapján az alábbiak szerint csoportosíthatjuk:

- Esettanulmány, mint a szociális munkában (segítő szakmákban) a segítő folyamat komplexitását, dinamikáját elemző, tehát a segítő tevékenység bemutatására alkalmas módszer, mely használható a szociális munka módszerei alkalmazásának bemutatására egy gyakorlati esettel kapcsolatban.

- Esettanulmány, mint egy adott eset (kliens, eljárás, szervezet, jelenség) komplex bemutatására szolgáló módszer.

E disztinkció szerint ugyanaz az eset bemutatásra kerülhet úgy, hogy a szerző egy segítő folyamat lépéseit, a segítő szerepét, a klienssel való együttműködés dinamikáját mutatja be komplex módon, de megjelenhet úgy is, hogy egy szociális probléma, jelenség, eljárás vagy szervezet különböző szempontok szerinti bemutatására és elemzésére kerül sor.

Az esettanulmány alapkövetelménye a komplexitás, mely azt jelenti, hogy esetünket sokrétűen, tárgyszerűen mutassuk be. Fontos, hogy ne csak az esetre koncentráljunk, hanem tárjuk fel a jelenségek összefüggéseit a környezetével és kapcsolati rendszerével együtt.

Az objektivitás a munka másik fontos kérdése. Az esettanulmány készítése során igyekezzünk megőrizni a megismerő, feltáró munka tárgyyszerűségét, hogy a jelenségeket „saját szűrőnk” ne torzíthassa.

Az esettanulmány készítője egy írásműben fejt ki mindazokat a részleteket, melyekből az eset, a folyamat, a szereplők, a tevékenységek megismerhetővé és érthetővé válnak a külső személyeknek, az olvasóknak. Éppen ezért az esettanulmány elemző részében helye van a reflexióknak és az önreflexióknak is. A reflexió a gondolatok megfogalmazása a helyzetekre, a szereplőkre, az eseményekre, a folyamatra, annak egyes részleteire vonatkozóan. Az önreflexió a saját cselekvés, működés visszatükrözése önmagam és mások számára. A gondolatok kifejezésének mindkét változatára szükség van az esettanulmányban, mivel a szerző ezekkel teszi megismerhetővé és értékelhetővé az esetet. Az eset bemutatását, a jelenségek bemutatását azonban ilyenkor célszerű elkülöníteni a reflektív szakasztól az esettanulmány készítése során.

Etikai elvek

„A szociális munkás az általános adatvédelmi szabályokon túl is köteles biztosítani a titoktartást és az információk felelős kezelését. [...] A titoktartás minden szóbeli, írásbeli, hang- és képanyagra rögzített és az azokból kikövetkeztethető információra, az esettanulmányokra, esetismertetésekre és publikációkra is vonatkozik.” (Szociális Munka Etikai Kódex, 2016)

Az esettanulmány készítése során ügyeljünk az anonimitásra. Ez azt jelenti, hogy nem közöljük a személyek valódi nevét, személyes adatait, továbbá arra is vigyázzunk, hogy az eset ismertetése során ne jelenjen meg olyan információ, mely alapján az esettanulmány szereplői biztosan azonosíthatóvá válnak. Változtassuk meg a szereplők neveit, használjunk az eredetitől eltérő neveket. Lényeges, hogy a szereplő neve kiderüljön a névből, és szükség esetén az életkorra, településre is tegyünk utalást. Ez utóbbi megnevezéssel bánjunk óvatosan, próbáljunk meg általános leírást adni.

Az esettanulmány válasz a „hogyan” és „miért” kérdésekre

Az esettanulmány mint módszer alapvetően e két kérdésben fogalmazódik meg (Yin 1994). A „hogyan” kérdéssel valaminek a működését szeretnénk megérteni, és ilyenkor a megismert információkból leíró jellegű esettanulmányt készítünk. Például: *Hogyan alkalmazza a szociális munkás az esetmunkát/szociális csoportmunkát/közösségi munkát?* Ilyenkor a szociális munkás az eset és a folyamat ismertetésével bemutatja a beavatkozás, a választott munkamódszer és a szociális munkás működését a konkrét esetben. Továbbá, amikor egy jelenséget vizsgálunk az esettanulmányban. Például: *Hogyan változtatja meg a munkanélküliség a család működését?* Családokkal dolgozó szociális munkás gyakorlatában esetként jelentkezik a munkanélkülivel, a munkanélküli családjával végzett szociális munka. A szociális munkás a beavatkozás során igyekszik felmérni a kliens (egyén, család) helyzetét,

erőforrásait, működését, a munkanélküliség előtti és utáni változásokat, a mozgósítható támogatásokat, szolgáltatásokat, ugyancsak a beavatkozással alakulnak az együttműködések, a cselekvések, az eredmények. Mindezek a részletek folyamattá állnak össze a terepmunkában. Annak érdekében, hogy a feltett kérdésre válaszoljunk, összegyűjtjük és rendszerezük azokat az adatokat, információkat, melyek a konkrét esetben rámutatnak a válaszokra.

A „miért” kérdéssel a jelenség magyarázatát vizsgáljuk, és ok-okozati összefüggésekre keresünk válaszokat az esettanulmányban. Például: *Miért alkalmas szociálismunka-módszer a csoportmunka az azonos problémával küzdők (pl. munkanélküliek) segítésére?* Csoportmunka-esettanulmányban a csoportfolyamatok bemutatásával, a csoportdinamika, valamint a csoportvezető(k), a tagok szerepeinek elemzésével, az elért eredmények értékelésével a szociális munkás esettanulmányban megvizsgálja a csoport és az egyének fejlődését, az egyéni és csoporteredményeket, valamint ezek csoporton belüli és azon kívüli hatásait.

Másik példa: *Miért emelték ki a gyermeket a családból?* Ebben a példában a szociális munkás a kiemeléshez vezető folyamatot szeretné megérteni. Ehhez összegyűjti mindazokat az információkat, melyek a vér szerinti családról, a környezetről, a segítő munkáról, a segítő és a kliens működéséről szólnak. A szociális munkás a folyamatban történetekre keres magyarázó válaszokat úgy, hogy ok-okozati kapcsolatokat keresve elemzi a segítő kapcsolatban lévők kommunikációját, cselekvéseit, együttműködéseit, illetve a munka eredményeit.

Mielőtt elkezdjük, lényeges a kontextusok tisztázása

Az esettanulmány számos okból íródhat, és számos megközelítésben tárhatja fel a vizsgálandó jelenség (eset) összefüggéseit. Fontos tehát e megközelítéseket, elemzési fókuszokat előre tisztázni, világosan megfogalmazni a dolgozatban. Természetesen több dimenziót célszerű meghatározni, ezek alkotják majd az elemzés (amitől „tanulmány”) fókuszát és komplexitását. *Például, az esettanulmányban egy gyermekbántalmazással kapcsolatos esetet mutatok be. A tanulmányban megvizsgálom:*

- az egyes gyermekvédelmi eljárások hogyan hatottak a család és a gyermek helyzetére;
- ezen eljárások miként befolyásolták a kliensek és a segítő viszonyát, kapcsolatát;
- a segítő folyamatban milyen célok jelentek meg, hogyan történt ezek meghatározása, közvetítése;
- a folyamat során a kliensek hogyan határozták meg saját helyzetüket, szerepüket;
- hogyan alakult a családtagok kapcsolata, s mik befolyásolták a család viszonyrendszerét.

A megközelítések tisztázása, pontosítása azonban nem jelenti azt, hogy az eset bemutatása innentől e dimenziók mentén történjen, hiszen ez önmagában is torzíthatná a várt eredményeinket.

Mi az eset?

Esetnek tekintjük az egyént, a családot, a csoportot, a közösséget, akiknek életében a szociális munka beavatkozása tetten érhető, illetve egy szervezetet, egy teamet, amelyek a szociális munka környezetét jelentik. Ebből kiindulva esettanulmány készülhet egyénről, családról, csoportról, közösségről, szervezetről, teamről a szociális munkában. Mindegyik formához szükséges, hogy az esettanulmány készítője képes legyen adatgyűjtésre és elemzésre az esettanulmányhoz szükséges információk összegyűjtése és értékelése érdekében.

Esetek választásának felelőssége

Esetmegbeszélések, esetbemutatók során gyakori, hogy a problematikus esetekre koncentrálnak a segítők. Milyen jelenség, milyen probléma vagy eset alkalmas arra, hogy esettanulmány készüljön belőle?

Az, hogy általános vagy kivételes eseteket mutatunk-e be, alapjában az esettanulmány rendeltetésének függvénye.

Az esetet valójában a bemutatni kívánt helyzet, probléma, jelenség összefüggésében kell értelmezni, és ez kell hogy legyen a kiválasztás legfontosabb szempontja is.

Például, egy szakember esettanulmányt írt súlyos magatartási zavarokkal küzdő állami gondoskodásba vett gyermek kálváriájáról a rendszerben. A tanulmányban bemutatott gyermek életében „minden összejött”, e sokproblémás helyzetet mutatta be a szerző a gyermekvédelmi rendszer rigid működési mechanizmusainak tükrében, melyek sokszor inkább nehezítették a gyermek helyzetét, mintsem segítették volna. A kirívó példa itt lényegében a rendszer uniformizált mechanizmusait mutatta be érzékletesen.

Persze a jó példa is lehet alapja esettanulmány írásának. Egy csoportfolyamat bemutatása és elemzése segítheti a szociális szakember szakmai szerepeinek és az általa alkalmazott módszerek eredményességének megértését.

Az eset kiválasztásánál tehát egy fontos tényezőt kell figyelembe venni: mi az esettanulmány célja, üzenete? Mit akarunk bemutatni általa, s amit be szeretnénk mutatni az igazolható lesz-e a tanulmány által?

Esettanulmány a szociális munka formáiban

Az olvasó az alábbiakban útmutatót talál az esettanulmány felépítésére a szociális munka egyes formáiban. A szakirodalom vagy a diákok számára előírt iskolai követelmény ettől eltérő módon is tartalmazhat szempontokat az esettanulmány összeállításához, azokat is megfontolásra ajánljuk. A mi összeállításunk általános jellegű, ettől eltérően speciális kiegészítéseket a szociális munka területei is adhatnak az esettanulmány készítőjének. *Például: hajléktalan ember előtörténetének feltárása lakhatásba kerüléshez.*

Mint minden útmutató, ez is támpontot kíván adni az esettanulmány-íráshoz azzal a megjegyzéssel, hogy igazán nem ettől lesz jó az esettanulmány, hanem a tartalomtól.

1. Szociális esetmunka folyamatainak elemzése mint esettanulmány

Esettanulmány gyakran készül esetmunkából a szociális munkában. A szociális esetmunka (case work) folyamata alkalmas olyan esettanulmány készítésére, amelyben elemzésre kerül az eset minden lényeges részlete, kezdve a kliensről a probléma meghatározáson és a célokért való munkán át a folyamat és benne a szereplők, a módszerek, a feladatok és a megvalósítás értékeléséig.

A szociális esetmunkához kapcsolódó esettanulmány vázlata:

0. A téma szakmai, elméleti háttérének bemutatása, a kiválasztott kontextus pontos meghatározása1. A kliens bemutatása2. A klienssel való kapcsolatfelvétel3. A hivatalos dokumentumok, feljegyzések áttekintése4. A szociális anamnézis5. A probléma megfogalmazása

6. Célok kitűzése
7. Szerződéskötés
8. Beavatkozási terv készítése, a beavatkozás lépései, az eredmények mérése
9. A segítő munka folyamatának, dinamikájának bemutatása
10. Az esetmunka értékelése, az esetmunka lezárása
11. Az esetmunka összegzése
12. Elemzés készítése a feltárt információk, az elméleti ismeretek, valamint a vizsgálati szempontok, megközelítések szerint

0. A téma elméleti, módszertani háttere

- az esetmunka elmélete és alkalmazott módszerei a kiválasztott eset kapcsán
- a szociális esetmunkát meghatározó keretek (pl. szakmai és módszertani előírások, időbeliség kérdése, intézményi előírások, amelyek megadják a szakmai munka kereteit stb.)

1. A kliens bemutatása

- nem
- életkor
- családi jellemzők
- külső megjelenés
- hozott probléma leírása

2. A klienssel való kapcsolatfelvétel

- hogyan került kapcsolatba a klienssel
- a kliens motivációi
- hol járt korábban a problémával, és milyen eredménnyel

3. Hivatalos dokumentumok, feljegyzések áttekintése

- az esetdokumentáció
- az interjúk tartalma
- a támogatórendszer felmérése: genogram, ecomap
- a természetes támaszok működésének jellemzői, illetve azok elégtelensége
- a környezettanulmányból (ha készült) megismert információk
- a jegyzőkönyvekből, jelentésekből, kérelmekből, levelekből (ha készültek) megismert információk
- más szakemberek írásos feljegyzéseiből megismert információk

4. Szociális anamnézis

- szociális helyzet
- egészségi állapot
- általános pszichés állapot
- van-e nemi, életkori, egészségi, pszichés, szociális, kisebbségi létből vagy más okból származó hátránya a kliensnek
- a probléma megfogalmazása a kliens szempontjából nézve
- kielégítetlen vágyak
- kielégítetlen szükségletek
- a vágyak és a szükségletek összevetése a realitással

5. A probléma megfogalmazása

- a kliens szerint
- a szociális munkás szerint
- a kliens környezetében élők szerint
- a probléma/problémák közös megfogalmazása

6. Célok kitűzése

- rövid távú célok
- hosszú távú célok

7. Szerződés-kötés

- kik vállalnak feladatokat a célok eléréséért, milyen időintervallumon belül
- feladatok és találkozások tervezése
- eredmények értékelésének módjai
- a változtatás lehetőségének meghagyása

8. Beavatkozási terv készítése, a beavatkozás lépései, az eredmények mérése

- a kliens, a kliens környezetében lévők és a szociális munkás, más szakemberek feladatai a változás érdekében
- a beavatkozáshoz szükséges módszerek alkalmazása
- az eredményesség mérésének (evaluáció) módja, ideje és az abból következő feladatok

9. A segítő munka folyamatának, dinamikájának bemutatása, leírása

- a segítő folyamat leírása, a folyamatot befolyásoló tényezők bemutatása
- a kliens-segítő kontaktus bemutatása, elemzése
- események, helyzetek, melyek befolyásolták a folyamatot

10. Az esetmunka értékelése, az esetmunka lezárása

- a rövid és hosszú távú célok elérésének értékelése
- a résztvevők együttműködésének értékelése: mennyiben segítette, akadályozta a segítő munka folyamatát
- a szociális munka eredményei az esetben, a szociális munkás értékelése az esetről, a folyamatról és szakmai munkájáról, önmagáról az esetben

11. Az esetmunka összegzése

- az eset továbbgondolása
- tapasztalatok, amelyekkel gazdagodott a szociális munkás

12. Elemzés

- a feltárt jellegzetességek értelmezése és elemzése
- a kutató reflexiói és következtetései

A problémamegoldás modelljét használtuk fel az előbb ismertetett esettanulmány-vázlatban (Compton–Galaway 1979).

Ettől eltérően az esettanulmány szerzője más szerkezetet is kialakíthat. Példaként álljon itt egy másik szempontsor:

1. Az eset részletei (rövid összefoglalás)
2. Családtörténet
3. A helyzet leírása a probléma jelzésével
4. Interjúk (tartalmi összefoglalás)
5. Otthoni látogatás, környezettanulmány
6. Terv a problémakezelésre
7. Együttműködők bevonása
8. Esetkonferencia (összefoglalása)
9. Értékelés

(Cohen–Gimein–Bulin–Kollar 2010)

2. Esettanulmányok a szociális csoportmunka területein

A szociális csoportmunkából készült esettanulmány alapvetően a csoport és a csoportmunka működésének bemutatásáról és elemzéséről szól. A csoport a csoportvezető(k)ből és a tagokból áll, ők azok a személyek, akiknek tevékenységei, szerepei, együttműködései, interakciói, ideértve a kommunikációt, meghatározóak a csoport fejlődését tekintve. A csoportmunka működése a folyamatról szól, ami a csoportmunka kezdetétől a befejezésig

tartó szakaszokra jellemző történések, dinamika, alkalmazott csoportmunkamódszerek, technikák együtteséből áll. A folyamat teljes időszakában jelen van a tervezés, a visszajelzés és az értékelés mind a csoportvezető(k), mind a csoporttagok vonatkozásában. A csoportmunka központi területei a csoport és egyéni célok, éppen ezért a csoportmunka-esettanulmány lényeges kérdése: *Hogyan sikerült elérni a közösen kitűzött célokat a csoportban?* A kérdésre folytonosan keressük a válaszokat a csoport működési ideje alatt, és lezárásként a csoportmunka befejezése után. Az esettanulmány nagyszerű műfaj a csoportfejlődés, az egyéni fejlődések, a csoportmunka-tapasztalatok és -értékelések feldolgozására.

A csoportmunka dokumentálására a szociális munkás feljegyzéseket készít. Ezek a jegyzetek segítenek az esettanulmány összeállításakor. A csoportmunka általános szabálya, nevezetesen a titoktartás, a csoportmunkából készült esettanulmányra is érvényes. Fő szabályként a fent idézett etikai elv az irányadó.

A szociális csoportmunkához kapcsolódó esettanulmány vázlata:

0. A téma szakmai, elméleti háttérének bemutatása, a kiválasztott kontextus pontos meghatározása
1. A csoportmunka indításának előzményei
2. A csoportmunka kezdeti szakasza
3. Célok meghatározása, szerződéskötés
4. A csoporttagok működése, szerepek és azok hatásai a csoportfejlődésre
5. Kommunikáció, interakciók, együttműködések és konfliktusok a csoportmunkában, és mindezek hatásai a csoportfejlődésre
6. Alkalmazott módszerek és technikák a csoportmunkában, és mindezek hatásai a csoportfejlődésre
7. Visszajelzések és értékelések a csoportmunkában
8. A célok megvalósulásának értékelése, a csoportmunka lezárása
9. Elemzés készítése a feltárt információk, az elméleti ismeretek, valamint a vizsgálati szempontok, megközelítések szerint

0. A téma elméleti, módszertani háttere

- a szociális csoportmunka elmélete és alkalmazott módszerei a kiválasztott eset kapcsán
- a szociális csoportmunkát meghatározó keretek (pl. szakmai és módszertani előírások, időbeliség kérdése, intézményi előírások, amelyek megadják a szakmai munka kereteit stb.)

1. A csoportmunka indításának előzménye

- a szociális csoportmunka indításának célja, szakmai indokai
- a tervezés főbb lépései, az előkészületek bemutatása

2. A csoportmunka kezdeti szakasza

- az ismerkedést segítő technikák ismertetése, valamint a csoportvezető, csoporttagok bemutatása
- a kommunikáció és az interakciók elindulásának ismertetése

3. Célok meghatározása, szerződéskötés

- csoport- és egyéni célok megfogalmazása
- a csoporttal kötött szerződés tartalma

4. A csoporttagok működése, szerepek és azok hatásai a csoportfejlődésre

- a csoporttagok szerepeinek elemző ismertetése a csoportfejlődés egyes szakaszaiban
- szerepekből adódó konfliktusok és azok kezelése a csoportban

5. Kommunikáció, interakciók, együttműködések és konfliktusok a csoportmunkában, és mindezek hatásai a csoportfejlődésre

– a tagok kommunikációjának, interakcióinak, együttműködéseinek felmérése és elemzése a csoportban

– tevékenységek, ahol a tagokra jellemző kommunikáció, interakció, együttműködés megmutatkozik

6. Alkalmazott módszerek és technikák a csoportmunkában, és mindezek hatásai a csoportfejlődésre

– a csoportfejlődés egyes szakaszaiban alkalmazott módszerek és technikák ismertetése, az ezekhez tartozó tevékenységek és eredmények bemutatása

7. Visszajelzések és értékelések a csoportmunkában

– a visszajelzések módja, helyzetek, ahol visszajelzés történt és ezek hatása a csoportfejlődésre

– az értékelés módjai a folyamatban és az értékelés továbbvitele a csoportmunkában

8. A célok megvalósulásának értékelése, a csoportmunka lezárása

– alkalmazott módszerek az értékelésnél, a csoportcélok elérésének értékelése a csoportvezető és a tagok részéről

– a csoportmunka lezárása

9. Elemzés

– a feltárt jellegzetességek értelmezése és elemzése

– a szerző reflexiói és következtetései

A szociális csoportmunkáról készült esettanulmány segít megérteni és feldolgozni a csoportmunka tapasztalatait. A szociális munkás csoportmunkában való gyakorlatát mélyíti az esettanulmány, és közben ne feledkezzünk el arról sem, hogy a csoportban szerzett tapasztalatok továbbvitele történik meg egy következő csoportmunkában.

3. Közösségi munka

Az e területen készülő esettanulmány a közösségi folyamatot, vagy annak egy részét, például program, akció, mutatja be. A programok, folyamatok bemutatása értelemszerűen a közösségfejlesztés lépéseinek követése szerint történik, egy adott fejlesztési folyamat részletes leírásán és elemzésén keresztül. A folyamat leírható a fejlesztő szemszögén keresztül, de sokkal hasznosabb a fejlesztőfolyamatba bevont emberek szűrőjén át elemezni a történeteket. A munkához a megfigyelésen túl felhasználhatók a közösségi beszélgetések jegyzőkönyvei, a munka során keletkezett interjúk, a programok jegyzőkönyvei, a helyi média közleményei stb.

Vercseg Ilona szerint a közösségi esettanulmányok készítése során is fontos feladat a tények és az élmények, valamint a módszertani tanulságok, következtetések szétválasztása. A tényeket a maguk objektívásával a teljeskörűsége törekedve kell bemutatni, míg az élmények tartalmazhatják azokat a helyzeteket, nem várt szituációkat, amelyek kihívás elé állították a fejlesztésben részt vevőket vagy a közösséget (Vercseg 2011).

A hazai közösségfejlesztő mozgalom számos kiváló esettanulmányt közölt programokról vagy települési szintű fejlesztőmunkákról.*

* Lásd pl. Sélley Andrea Közösségfejlesztés az Avason c. esettanulmányát, de további esettanulmányok is elérhetők a Parola folyóiratban: <http://www.cka.hu/blog/kategoria/parola-folyoirat/>

Végezetül néhány tpushiba

Hogyan vonjunk le konklúziókat?

Az esettanulmány olyan munkaforma, mely adott jelenségek megértéséhez ad egy megfogható támpontot. Az elemzés során fontos tehát, hogy a vizsgálni kívánt jelenséget a maga valójában mutassa be a szerző, s a jelenségről, problémáról legyenek előzetes szakmai és tudományosnak nevezhető ismeretei. Bármely fenti elem hiánya bizonytalanságokat szülhet a konklúziók értelmezése kapcsán.

Esettanulmány írása kapcsán mindenképp kerülni kell a mintára és a módszerre való általános konklúziók levonását, pl.: „*A bemutatott esettanulmány igazolta, hogy a védelemben vétel hatékony módszer a bántalmazásos esetekben.*” Ha hatékony is volt, nyilván nem lehet általános konklúzióként értelmezni, hiszen nem is ismerjük a többi esetet s a többi reakciót. E módszer esetében inkább azt kell leírni, hogy mitől volt hatékony abban a konkrét esetben az eljárás, pl. jó kapcsolatot alakított ki a segítő a családtagokkal, segítette a család kommunikációját, hatékonyan alkalmazott kontrolláló technikákat, erős volt a család együttműködési motivációja stb.

Az esettanulmány-írók egyik gyakori dilemmája a sikeres eset – sikertelen eset feltevéshez kötődik. Egy sikeres eset bemutatása, lévén, hogy ezt a szerző maga választja ki, nem jelenti azt, hogy a hasonló esetek általánosságban sikeresek, vagy a segítő általánosságban jól járt el. Nem kell tehát feltétlenül érték kategóriák közé szorítani az esettanulmányban bemutatott esetet. Sokkal hasznosabb a tanulmányban bemutatott jelenség vagy módszer egyediségének és összetevőinek elemzése, az eset kapcsán felvetődő szakmai, etikai dilemmák bemutatása, a segítő munka összetettségének megragadhatóvá tétele.

Dokumentumokra alapozott esettanulmány

E tanulmányban már utaltunk rá, hogy pusztán írásos dokumentációkra hagyatkozni az esettanulmány készítésekor eléggé kockázatos dolog. A szervezeti, intézményi dokumentáció ugyanis sok esetben jogi előírások, intézményi gyakorlatok vagy más okok miatt az esetet csak a szervezet szűrőjén át engedik bemutatni a hallgatónak. Az így kapott szűkös információk nem elégségesek az eset objektív és komplex bemutatására, így a tanulmány az intézményi forrás alteregója lesz a dolgozatban. Használjunk tehát több módszert, ha erre lehetőségünk van.

Összegzés

Az esetek publikálása, esettanulmányok írása a szakma fejlődése szempontjából lényeges módszer. Segít közös szakmai nyelvünk fejlesztésében, kérdéseink felvetésében és megválaszolásában, a szociálmunka-szakma fejlődésében és a szakmai identitásunk erősítésében. Ezért lenne jó minél több publikált esettanulmányt készíteni, olvasni.

További hasznos olvasmányok a témában

Ajánlott szempontok az esettanulmányok elkészítéséhez. Készítette Göncz Kinga nyomán

Budai István és Peisser-Puli Edit. Letöltési hely:

www.bpk.nyme.hu/fileadmin/dokumentumok/bpfk/.../Szempont_esettanulmany.doc. Látogatva: 2016. 06. 15.

Feuer Mária–Nagy Krisztina: Az esettanulmány készítése. In Humán szakosok gyakorlati kézikönyve. Akadémiai Kiadó, 2011.

Csoba Judit–Prókay Orsolya: Szempontok az esetleírás készítéséhez. In Esetkönyv. Debrecen, 2011, 12–16. <http://mek.oszk.hu/11900/11939/11939.pdf>
Rész Levente: „Az a szép a vendéglátásban...” Esettanulmány és dokumentáció a szociális munkában. <http://www.vanesely.hu/doc/study-3.pdf>

Hivatkozott irodalmak jegyzéke

Cohen, Carol S.–Gimein, T.–Bulin, T.–Kollar, S. (eds.) (2010): Real Cases: Integrating Child Welfare Practice Across the Social Work Curriculum.

Letöltési hely: http://socialwork.adelphi.edu/realcases/pdfs/Real_Cases_Full.pdf. Látogatva: 2016. 06. 02.

Compton, B.–Galaway, B. (1979): Social Casework. A Problem-Solving Process. Revised edn. Homewood, IL, The Dorsey Press.

Sélley Andrea (2011): Közösségfejlesztés az Avason. Esettanulmány. Parola, 4.

Szociális Munka Etikai Kódexe (2016).

Letöltési hely: http://socialwork.adelphi.edu/realcases/pdfs/Real_Cases_Full.pdf. Látogatva: 2016. 06. 02.

Yin, Robert K. (1994): Case Study Research. Design and Methods. Sage Publications.

Letöltési hely: <http://3sz.hu/sites/default/files/Etikai.pdf>. Látogatva: 2016. 06. 15.

Vercseg Ilona (2001): Esettanulmány készítése. Parola, 4. Letöltés helye:

http://www.kka.hu/Kozossegi_Adattar/PAROLAAR.NSF/0/46b11a892c198525c1256bbc002f29c7?OpenDocument.

Látogatva: 2016. 06. 02.